

اثر جیره‌های حاوی سطوح مختلف آستازانتین بر شاخص‌های تولید مثلی و رشد لارو ماهی طلایی (*Carassius auratus*)

بابک تیزکار^{۱*}، محمود بهمنی^۲، همایون حسین زاده صحافی^۳، افشار ذوقی شلمانی^۱، عسگر زحمتکش کومله^۱، حمید منصف کسمایی^۴

۱- مرکز تحقیقات و آموزش گیلان، سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، رشت، ایران، صندوق پستی: ۴۱۶۳۵-۳۳۹۴

۲- موسسه تحقیقات بین‌المللی تاسماهیان دریای خزر، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، رشت، ایران، صندوق پستی: ۴۱۶۳۵-۳۴۶۴

۳- موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، تهران، ایران، صندوق پستی: ۶۱۱۶-۱۴۱۵۵

۴- موسسه آموزش و ترویج کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران، صندوق پستی: ۹۶۶۸۱-۱۴۵۷۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۱/۰۳

چکیده

این تحقیق به منظور تأثیر استفاده از رنگدانه آستازانتین در افزایش راندمان تولید لارو ماهی قرمز در چهار تیمار و سه تکرار در زمستان ۱۳۹۳ انجام پذیرفت. به این منظور ۱۲ حوضچه فایبرگلاس ۴ مترمکعبی آماده و در هر حوضچه ۵۰ عدد مولد ماده طلایی با وزن متوسط ۴۷/۲۱±۲/۱۹ گرم در آذرماه رهاسازی شدند. چهار نوع جیره غذایی حاوی مقادیر صفر، ۵۰، ۱۰۰ و ۱۵۰ میلی‌گرم در کیلوگرم غذا آستازانتین تهیه و به مدت ۳ ماه براساس ۵ درصد زی توده وزنی‌شان تغذیه شدند. در فروردین ماه سال ۱۳۹۴ مولدین ماده هر حوضچه با نرهای که فقط از جیره شاهد تغذیه شده بودند؛ بصورت انفرادی تلقیح شده و کلیه خصوصیات زیستی مولدین مورد بررسی قرار گرفت. در مرحله پرورش لارو، لاروهای تولید شده از هر تیمار در مخازن جداگانه‌ای نگهداری شده و میزان تغییرات وزنی لاروها در قبل و بعد از جذب کیسه زرده و همچنین ضریب چاقی و درصد بازماندگی لاروهای هر تیمار مورد بررسی قرار گرفت. همچنین خصوصیات ریخت‌شناسی لاروها شامل طول نوتوکورد، ارتفاع بدن و مساحت کیسه زرده در قبل و بعد از جذب کیسه زرده تعیین و مقایسه شد. نتایج کلی این تحقیق نشان داد که آستازانتین با غلظت ۱۵۰ میلی‌گرم در کیلوگرم جیره در بسیاری از شاخص‌های مورد بررسی باعث بهبود خصوصیات تولیدمثلی مولدین، تخم‌ها و همچنین لاروها شده است و تخم‌های لقاح یافته و لاروهای حاصله از این تیمار درصد بازماندگی بیشتری داشته و باعث افزایش راندمان تولید می‌شوند. در نتیجه مقدار ۱۵۰ میلی‌گرم در کیلوگرم آستازانتین در جیره برای ماهیان گرمابی توصیه می‌شود.

کلمات کلیدی: ماهی طلایی، تکثیر، لارو، کارتنوئید، آستازانتین.

مقدمه

در سال‌های اخیر استفاده از تکنیک‌ها و روش‌های جدید علمی، عامل موثری در بهبود فرایند تکثیر و تولید مثل آبزیان بوده است (Izquierdo *et al.*, 2001). تغذیه مولدین، در کنار فراهم بودن عوامل محیطی مناسب یکی از اصلی‌ترین عوامل تاثیرگذار بر فرایند تولید مثلی مولدین پرورشی است، این امر نه تنها در افزایش تولید محصولات جنسی و با کیفیت اثرگذار است، بلکه در میزان بازماندگی لاروها و تولید آبزیان قوی و مقاوم نیز نقش دارد (Wooster *et al.*, 2000) بنابر اظهار نظر بسیاری از محققان، دانش ما در خصوص تغذیه مولدین بسیار محدود است (Izquierdo *et al.*, 2001). محدود شدن منابع غذایی چه به لحاظ کمیت و چه به لحاظ کیفیت به طور جدی فرآیند تکثیر مصنوعی مولدین را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

امروزه جهت بهبود کیفیت تکثیر ماهیان از مواد افزودنی‌های زیادی مثل ویتامین‌های C، E و... استفاده می‌شود. کاروتنوئیدها^۱ نیز یکی از این مواد هستند (Harris, 1984; Crick, 1985)؛ این مواد رنگدانه‌هایی هستند که در محصولات گیاهی و جانوری یافت می‌شوند ولی فقط گیاهان و بعضی از باکتریها و مخمرها قادر به تولید آنها هستند. تنوع در عملکرد کاروتنوئیدها با تنوع در ساختمان‌شان در ارتباط است. درک روابط بین خواص کاروتنوئیدها و ساختار آن‌ها، جهت بهینه‌سازی در عملکرد آن‌ها بسیار ضروری به نظر می‌رسد. این مواد با تجمع در کبد و انتقال به تخمدان و سپس اووسیت‌ها، تغییرات مثبتی را در بهبود رسیدگی جنسی مولدین فراهم می‌آورند (Kerfeld *et al.*, 2003). آستازانتین و سایر کاروتنوئیدها به عنوان

آنتی‌اکسیدان‌های مهم در گیاهان و جانوران شناخته شده‌اند (Milicua *et al.*, 1991) که می‌توانند به پاک‌سازی رادیکال‌های آزاد اکسیژن پرداخته و از آسیب رسیدن به سلول‌های هدف جلوگیری نمایند (Birkhauser, 2003). وجود دسته‌ای از رنگدانه‌ها در ایجاد رنگ تخمک‌ها نقش اصلی داشته، باعث افزایش شدت رنگ تخم مولدین می‌شود. محققان به این نتیجه رسیده‌اند که کیفیت و رنگ تخم ماهیان وحشی نسبت به تخم ماهیان پرورشی همان‌گونه بیشتر است و این امر در کیفیت تخم در زمان تکثیر مصنوعی نقش مهمی را ایفا می‌کند (Steven, 1948). در آبزیان کاروتنوئید مورد نیاز از طریق زنجیره غذایی وارد بدن می‌شود. در سال‌های اخیر گزارش‌های متعددی در خصوص رابطه مثبت رنگدانه‌های تخم، درصد لقاح و درصد بقاء بالایی لاروها در قزل‌آلای رنگین‌کمان^۲ بدست آمده است (Bazyar *et al.*, 2009). تحقیقات نشان داده است که کاروتنوئیدهای داخل تخم در مراحل جنینی و لاروی فعالیت کرده و عملکردهای مختلفی دارند که می‌توانند در سلامت و حفاظت تخم تاثیرگذار باشند (حمید اوغلی و همکاران ۱۳۹۲) و (Crick and Harvi, 1986). تاکنون اطلاعات منتشر شده‌ای در خصوص نقش کاروتنوئیدها در فیزیولوژی تولید مثل و بهبود روند زادآوری ماهیان خانواده کپور ماهیان و به ویژه ماهی طلایی وجود نداشته است. علی‌رغم نقش‌های مهمی که برای عملکرد کاروتنوئیدها در بهبود فرایند تولید مثلی خانواده آزاد ماهیان، ماهیان خاویاری (فداکار و همکاران، ۱۳۹۶) و بعضی از گونه‌های میگوی پرورشی وجود دارد، ولی در این خصوص تحقیقات همه‌جانبه‌ای در

²- *Oncorhynchus mykiss*

¹- Carotenoids

جیره غذایی دست ساز، مولدین به مدت یک هفته با غذای آماده شده شاهد، روزانه دو مرحله (ساعت ۱۰ صبح و ۱۵ عصر) مورد تغذیه قرار گرفتند. در شروع آزمایش تعداد ۶۰۰ قطعه ماهی مولد ماده با میانگین وزن $47/21 \pm 2/19$ گرم و طول $14/71 \pm 0/31$ سانتی‌متر انتخاب (۵۰ قطعه در هر مخزن) و توزیع شدند. عملیات تغذیه و تیمار بندی از آذر ۱۳۹۳ آغاز گردید. به منظور سنجش زیست‌سنجه‌های حرارت، اکسیژن محلول و pH از دستگاه دیجیتال Multi-parameter WTW استفاده شد. این زیست‌سنجه‌ها بصورت روزانه در تمامی مخازن مورد سنجش قرار گرفت. آب مورد استفاده برای مخازن از آب فیلتر شده مخازن رسوب گیر کارگاه تهیه می‌شد. به منظور بهبود کیفیت آب، روزانه مقدار ۱۰ درصد آب مخازن از کف مورد تعویض قرار می‌گرفت. به منظور مقایسه کارتنوئیدهای آستازانتین سه جیره غذایی شامل مقادیر (۵۰، ۱۰۰، ۱۵۰) میلی‌گرم در کیلوگرم آستازانتین^۱ (A1۰۰, A۵۰) و یک جیره شاهد بدون کارتنوئید افزودنی، مطابق جدول ۱ تهیه گردید. در ابتدا به منظور یکسان‌سازی جیره‌های مورد استفاده، جیره پایه (جدول ۱) تهیه و آماده شده و سپس کارتنوئید آستازانتین به مقدار مشخص پس از حل شدن در آب ۳۵ درجه سانتی‌گراد به جیره‌ها اضافه شدند (Page and Davies, 2003). غذای آماده شده در دستگاه پلیت زن نوع کالیفرنایی^۲ به پلیت‌هایی با قطر ۲×۳ میلی‌متر تبدیل شدند. پلیت‌های آماده شده در دستگاه خشک کن به مدت ۲۴ ساعت در دمای ۵۰ درجه

خصوص نقش کارتنوئیدها در عملکرد تولیدمثلی کپور ماهیان و ماهی‌های طلایی به عنوان یک ماهی زینتی و گونه‌ای که می‌تواند به عنوان نماینده ماهیان پرورشی خانواده کپور ماهیان باشد (Milicua et al., 1991) صورت نگرفته است. این تحقیق می‌تواند به نقش آستازانتین در افزایش بهره‌وری مراحل تکثیر ماهی‌های طلایی پرداخته و تاثیر آن را در بهبود فرایند تولیدمثلی و مراحل رشد و نمو لارو آن مشخص نماید و سؤال‌های مهمی که هر کدام می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای برای کارگاه‌های تکثیر ماهیان گرمابی باشد را پاسخگو باشد. در این تحقیق سعی شده است میزان اثربخشی آستازانتین در عملکرد تولید مثل مصنوعی ماهی طلایی در مسیر مراحل رشد و نمو لاروی مورد بررسی قرار گیرد.

مواد و روش‌ها

این تحقیق از آذر ۱۳۹۳ لغایت اردیبهشت ۱۳۹۴ در مرکز تکثیر و بازسازی ذخایر ماهیان استخوانی شهید انصاری رشت انجام شد. مراحل ساخت غذای دستی در موسسه بین‌المللی تحقیقات ماهیان خاویاری دکتر دادمان رشت و سنجش فاکتورهای کیفی تخم و لارو در آزمایشگاه ماهی‌شناسی مرکز آموزش میرزا کوچک خان رشت انجام شد. جهت مقایسه جیره‌های حاوی آستازانتین با جیره شاهد (فاقد آستازانتین)، چهار تیمار و سه تکرار در نظر گرفته شد، لذا به منظور پرورش مولدین با جیره‌های آماده شده ۱۲ وان فایبرگلاس ۴ متر مکعبی با قطر ۲ متر و ارتفاع آبگیری ۱/۲ متر جهت پرورش مولدین در نظر گرفته شد. بچه ماهیان ماده یکساله مورد استفاده، از کارگاه تکثیر مصنوعی بخش خصوصی تهیه شدند. به منظور سازگاری ماهیان با

1-Carophyll @ pink DSM 10%

2-California Pelleting Machine(CPM)

سانتی گراد خشک و در فریزر ۱۸- درجه سانتی گراد
نگهداری شدند.

جدول ۱- ترکیبات مورد استفاده در جیره های غذایی مختلف بر حسب گرم

شاهد	A _{۱۵۰}	A _{۱۰۰}	A _{۵۰}	جیره اقلام غذایی
۲۹۰	۲۹۰	۲۹۰	۲۹۰	پودر ماهی
۲۹۰	۲۹۰	۲۹۰	۲۹۰	کنجاله سویا
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	پودر ذرت
۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	روغن ماهی کیلکا
۱۶۴	۱۶۴	۱۶۴	۱۶۴	آرد گندم
۵	۳/۵	۴	۴/۵	آهک
۲	۲	۲	۲	متیونین
۲	۲	۲	۲	لیزین
۵	۵	۵	۵	نمک
۲	۲	۲	۲	کاویلا مایسین ^a
۵	۵	۵	۵	دی کلسیم فسفات
۷/۵	۷/۵	۷/۵	۷/۵	پرمیکس ویتامینه ^b
۷/۵	۷/۵	۷/۵	۷/۵	پرمیکس معدنی ^c
-	۱/۵	۱	۰/۵	آستازانتین ^d
۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	جمع

a. Kavillamycine: Contant 10000 mg Avillamycine

b. Vitamin Permixon: p-aminobenzoic acid 10.0 mg; biotin 0.40 mg; inositol 400.0 mg; nicotinic acid, 40.0 mg; Ca-pantothenate, 60.0 mg; pyridoxine-HCl, 12.0 mg; riboflavin, 8.0 mg; thiamin-HCl, 4.0 mg; menadione, 4.0 mg; cyanocobalamin, 0.08 mg; calciferol, 1.20 mg; folic acid, 0.80 mg; choline chloride, 120.0 mg.

c. Mineral. Permixon: K_2HPO_4 2.0g, $Ca_3(PO_3)_2$ 2.720g, $MgSO_4 \cdot 7H_2O$ 0.04g.

d. Astaxanthin = Carophyll © pink 10% DSM

جدول ۲ مشخصات کیفی جیره های مورد استفاده را

مشخص می سازد.

اندازه گیری کیفی جیره غذایی

جهت سنجش میزان پروتئین خام، چربی، خاکستر، فیبر و رطوبت غذا از روشهای ارایه شده توسط (AOAC)^۱ استفاده شده است. این کار در آزمایشگاه تخصصی دامپزشکی استان گیلان صورت پذیرفت.

^۱- Association of Official Analytical Chemists

جدول ۲- مشخصات کیفی جیره های آزمایشی

شاهد	A1۵۰	A1۰۰	A۵۰	جیره ترکیب تقریبی مواد
۳۳/۸۱ ± ۰/۷۰	۳۴/۱۱ ± ۰/۳۴	۳۳/۱۶ ± ۰/۵۰	۳۳/۱۶ ± ۰/۲۶	پروتئین خام (درصد)
۷/۰۳ ± ۰/۵۲	۸/۷۵ ± ۰/۴۳	۷/۶۷ ± ۰/۶۸	۷/۹۸ ± ۰/۷۰	چربی خام (درصد)
۹/۰۳ ± ۰/۲۱	۹/۳۱ ± ۰/۰۴	۹/۲۹ ± ۰/۰۸	۹/۰۵ ± ۰/۳۲	خاکستر (درصد)
۳/۰۵ ± ۰/۰۳	۲/۸۴ ± ۰/۲۸	۲/۹۴ ± ۰/۱۴	۲/۳۲ ± ۰/۲۴	فیبر (درصد)
۵/۷۷ ± ۰/۰۲	۵/۷۳ ± ۰/۰۷	۵/۷۱ ± ۰/۰۳	۵/۷۰ ± ۰/۰۳	رطوبت (درصد)
۳/۴۴ ± ۱/۹۲	۱۴۹/۵۶ ± ۱/۲۶	۹۹/۵۳ ± ۳/۰۶	۵۲/۲۶ ± ۱/۵۸	کارتونید کل (میلی‌گرم بر کیلوگرم)

قرار گرفتند. همزمان با تزریق مولدین ماده، نرها نیز به مقدار ۰/۱ میلی‌لیتر در کیلوگرم مورد تزریق هورمون قرار گرفتند. عملیات لقاح بصورت نیمه خشک انجام شد. در زمان تکثیر از تخمک مولدین و تخم‌های لقاح یافته در سه زمان لقاح، شروع مرحله گاسترولاسیون و در زمان خروج نوزادان از تخم، نمونه‌برداری های لازمه انجام و بلافاصله زیست‌سنجه‌ها مورد بررسی قرار گرفتند. میزان هم‌آوری کاری، مطلق نسبی هر مولد محاسبه گردید. با تعیین هم‌آوری کاری هر مولد، نسبت تخم تولید شده هر مولد به وزن مولد تعیین گردید (Bromage, 1995). در زمان تکثیر ابتدا از تخمک هر ماهی نمونه‌برداری شده و قطر (میلی‌متر) و تعداد در گرم تخمک مورد سنجش قرار گرفت. دو ساعت پس از تکثیر در زمان شروع تقسیم‌های چهارتایی از تخم‌ها نمونه‌برداری شده تا تعداد تخم در گرم، قطر تخم (میلی‌متر) و درصد لقاح مورد اندازه‌گیری قرار گیرد. قطر تخمک و تخم به کمک لام میکرومتر و بالوپ (Olympus SZH) اندازه‌گیری شد. پس از تعیین درصد لقاح تعداد تخم‌های لقاح یافته هر مولد به نسبت وزن مولد براساس رابطه زیر تعیین گردید (Bromage, 1995).

$$\text{درصد لقاح} \times \text{تعداد کل تخم استحصال شده} = \text{نسبت تخم‌های لقاح یافته به وزن وزن مولد}$$

ماهیان هر حوضچه در ماه‌های آذر تا بهمن به میزان ۲ درصد زی توده ماهی موجود در هر حوضچه و در ماه‌های اسفند و فروردین به میزان ۵ درصد در ظروف غذادهی با جیره‌های ساخته شده تغذیه شدند.

مراحل تکثیر و اندازه‌گیری شاخص‌ها

طول و وزن مولدین در زمان شروع تحقیق و زمان تکثیر مولدین اندازه‌گیری شد. برای سنجش وزن شکم پر مولدین از ترازوی دیجیتال با دقت ۰/۰۰۱ گرم استفاده گردید. درجه حرارت آب در زمان تکثیر مولدین ۱۹ درجه سانتی‌گراد بود. عملیات تکثیر در طی چهار مرحله و با فاصله یک روز در میان انجام شد. در هر مرحله از تکثیر با توجه به عدم همزمانی رسیدگی کامل تعدادی از مولدین، از هر تکرار ۱۰ مولد به طور تصادفی انتخاب شدند. مولدین با هورمون اوپرایم^۱ (Haniffa and Sridhar, 2002) به مقدار ۰/۲ میلی‌لیتر در کیلوگرم وزن مولد، تزریق شدند. جهت یکسان شدن عملیات تکثیر و عدم تأثیرگذاری مولدین نر در نتایج بدست آمده، یک ماه قبل از شروع عملیات تکثیر، تعداد ۳۰۰ قطعه مولد نر با میانگین وزنی ۵۱ ± ۲/۲۱ گرم تهیه و با جیره شاهد مورد تغذیه

^۱-Ovapriime

اندازه‌گیری شاخص‌های پرورش لارو

جهت مقایسه میزان رشد لاروهای حاصله از مولدین تیمارهای مختلف از ۱۲ مخزن فایبر گلاس ۵۰۰ لیتری با قطر یک متر استفاده شد. یک هفته قبل از خروج لاروها از تخم، مخازن با آب فیلتر شده پر شدند. به منظور حذف موجودات مضر و بخصوص سیکلوپسها در وان‌های مورد نظر، سه روز قبل از انتقال لاروها از سم تری کلروفون به میزان ۰/۵ میلی گرم در لیتر در یک نوبت استفاده شد. لاروهای حاصله از هر انکوباتور در یک وان مجزا به میزان تقریبی ± 265 عدد لارو ریخته شدند. تعداد لاروها با روش وزنی محاسبه گردید. دمای آب در زمان انکوباسیون ۲۲ درجه سانتی گراد بود. میانگین وزن (میلی گرم) و طول (میلی متر) انفرادی لاروها در زمان هیچ (همراه با کیسه زرده) و پس از جذب کامل کیسه زرده اندازه‌گیری شد. با محاسبه طول و وزن لاروها در قبل و بعد از جذب کیسه زرده، میزان ضریب چاقی لاروها براساس رابطه زیر محاسبه گردید (Nielsen and Johnson, 1983).

$$b = \frac{\text{طول نوتوکورد (میلی متر)} \times 100}{\text{وزن (گرم)}} = \text{ضریب چاقی}$$
 که در این معادله b شیب خط رابطه طول و وزن لاروها است.

در پایان جذب کیسه زرده و روز دوم بعد از جذب کیسه زرده؛ لاروهای داخل هر مخزن جمع آوری و پس از محاسبه وزن لاروهای زنده و محاسبه تعداد در گرم لارو؛ درصد بازماندگی لاروها به درصد براساس روابط زیر محاسبه گردید (Bromage, 1995).

تعداد در گرم لارو (گرم) $\times$ وزن لارو استحصالی از هر مخزن = تعداد لارو زنده

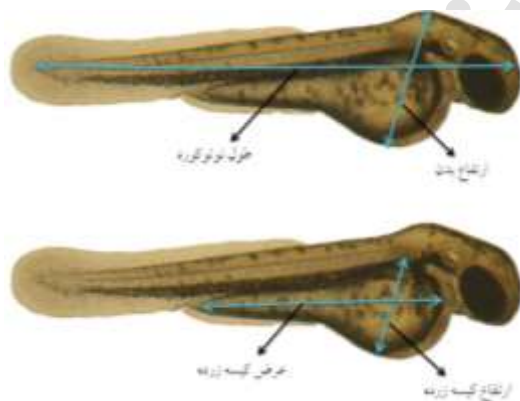
$$100 \times \frac{\text{تعداد لارو زنده هر مخزن}}{\text{تعداد لارو ریخته شده}} = \text{درصد بازماندگی لارو}$$

از لاروها در پایان جذب کیسه زرده، به منظور سنجش مقدار آستازانتین و کارتنوئید کل نمونه برداری شد. به منظور مقایسه وزن لاروهای حاصله از تیمارهای مختلف میانگین وزن لاروهای هر تیمار در زمان خروج از تخم (زمان قبل از جذب کیسه زرده) و بعد از جذب کامل کیسه زرده تعیین گردید. جهت اندازه‌گیری وزن لاروها از رابطه زیر استفاده شد (Bromage, 1995):

$$1000 / \text{تعداد در گرم لارو} = \text{وزن انفرادی لارو (میلی گرم)}$$

اندازه‌گیری خصوصیات ریختی لاروها

مشخصات ریخت‌سنجی لاروها پس از عکسبرداری از لاروها و به کمک دستگاه اندازه‌گیری نیکون (Nikon) انجام شد. برای هر لارو زیست‌سنجه‌های نوتوکورد، ارتفاع بدن، عرض کیسه زرده و ارتفاع کیسه زرده که در اشکال زیر نمایش داده شده اندازه‌گیری شد.

اندازه‌گیری کاروتنوئید کل

نمونه‌های تخم ماهیان که در مراحل مختلف نمونه‌برداری شده بودند، پس از انجماد در نیتروژن مایع در فریزر ۸۰- درجه سانتی گراد نگهداری شدند. ۱/۵ گرم از نمونه پس از خروج از فریزر در دستگاه Christ Freeze Dryer مدل Alpha-L-2- LD Plus در

به منظور بررسی وضعیت نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگراف-اسمیرنوف^۱ استفاده شد. جهت بررسی یکنواختی واریانس داده‌ها از آزمون لون (Leven and Howard, 1960) استفاده گردید. جهت مقایسه داده‌های حاصله از پارامترهای تکثیر و مرحله لاروی از آزمون آنالیز واریانس یکطرفه^۲ استفاده شد (Zar, 1999). به منظور تعیین اختلاف معنی‌دار (در صورت موجود بودن) بین میانگین‌ها از آزمون تفکیکی دانکن^۳ استفاده شد. سطوح معنی‌دار در سطح $P \leq 0.05$ بررسی شدند.

نتایج

میانگین روزانه درجه حرارت، اکسیژن محلول و pH و میزان هفتگی آمونیاک غیر یونیزه و نیتريت در طی مراحل پرورش مولدین در تیمارهای مختلف، اختلاف معنی‌داری با یکدیگر نداشتند ($P \geq 0.05$). جدول ۳ میانگین زیست‌سنجه‌های فیزیوشیمیایی اندازه‌گیری شده را نشان می‌دهد.

دمای ۵۵- درجه سانتیگراد خشک شدند. به منظور اندازه‌گیری مقدار کاروتنوئیدها در وزن تر، نمونه‌ها قبل و بعد از خشک شدن توزن شده و از روی مقدار اختلاف وزن ایجاد شده، مقدار رطوبت در هر نمونه محاسبه و پس از اندازه‌گیری کاروتنوئید، وزن خشک مورد استفاده در آزمایش به وزن تر تعمیم داده شد. استخراج کاروتنوئید از نمونه به کمک استون خالص مخصوص CLPH و آن هگزان با درجه انالیتیک با نسب حجمی (۱:۳) (استون به هگزان) انجام شد. عصاره جدا شده بالایی بالا فاصله با استفاده از دستگاه اسپکتروفتومتری VU مدل IHCATIH-U-0081 در طول موج ۰۷۴ نانومتر خوانده شده و بالاترین مقدار جذب آن ثبت شد. مقدار کاروتنوئید کل بر اساس قانون لامبرت-بیر (reeb-trebmaL) و رابطه زیر تعیین گردید.

[وزن نمونه خشک شده (میلی‌گرم)] / [حجم محلول (میلی‌لیتر) × ضریب جذب مولکولی (ε) × حداکثر مقدار جذب] = کاروتنوئید کل (میکروگرم بر گرم)

مقدار ضریب جذب نوری $1 \times 1 \text{ cm}$ ، ε برابر (astaxanthin) ۱۲۴۰۰۰ در طول موج ۴۶۰ نانومتر است (Mínguez-Mosquera et al., 2000). مقدار جذب برای هر نمونه در سه تکرار ثبت شد.

تجزیه و تحلیل آماری

مقایسه داده‌های حاصله از نتایج بدست آمده بر اساس میانگین تکرارها با محاسبه میزان خطای استاندارد (Means ± SE) گزارش شده است (Limenez et al., 2007).

¹- One- sample Kolmogorom smirnov test

²- One- Way Analyses of Variance

³- Duncan

جدول ۳- میانگین زیست سنجی های فیزیکوشیمیایی مخازن پرورش مولدین در طول دوره پرورش مولدین

نیتريت	آمونیاك غير یونیزه (mg/l)	اکسیژن محلول (mg/l)	pH	دما °C	
<۰/۰۱	<۰/۰۱	۷/۱۰±۰/۵۳	۷/۲۰±۰/۳۳	۱۲/۶۱±۰/۲۲	آذر
<۰/۰۱	<۰/۰۱	۸/۲۰±۰/۴۵	۷/۳۰±۰/۲۳	۱۰/۲۴±۰/۱۴	دی
<۰/۰۱	<۰/۰۱	۷/۹۰±۰/۴۵	۷/۱۰±۰/۲۱	۶/۵۷±۰/۳۸	بهمن
<۰/۰۱	<۰/۰۱	۷/۳۰±۰/۵۳	۷/۵۰±۰/۲۳	۸/۸۹±۰/۳۳	اسفند
<۰/۰۱	<۰/۰۱	۶/۲۰±۰/۲۳	۷/۷۰±۰/۳۴	۱۶/۶۵±۰/۳۸	فروردین
<۰/۰۱	<۰/۰۱	۵/۸۰±۰/۴۴	۷/۸۰±۰/۳۳	۲۰/۸۵±۰/۳۱	اردیبهشت

زیست سنجی مولدین

میانگین طول و وزن مولدین تیمارهای مختلف در چهارمین ماه تغذیه مولدین با جیره های مختلف، اختلاف معنی داری نداشتند ($P \geq 0/05$). اگرچه میانگین کل وزن مولدین با توجه به افزایش وزن گنادر آنها، نسبت به زمان شروع تحقیق به میزان $8/73 \pm 0/11$ درصد افزایش یافته بود ولی این افزایش وزن اختلاف معنی داری را در بین تیمارهای مختلف ایجاد نکرد ($P \geq 0/05$). شاخص شکل بدنی مولدین در تیمارهای مختلف اختلاف معنی داری را با یکدیگر نشان ندادند ($P \geq 0/05$).

در بین تیمارهای مختلف بیشترین تعداد در گرم تخمک ($1111/87 \pm 54/96$) در تیمار شاهد و کمترین آن ($937/96 \pm 54/96$) در تیمار A_{15} مشاهده گردید ($P \leq 0/05$). آزمون آماری اختلاف معنی داری را به لحاظ اندازه میزان تخمک‌های مولدین در تیمارهای مختلف نشان داد ($P \leq 0/05$)؛ به عبارت دیگر تخمک‌های حاصله از مولدین شاهد نسبت به تخم‌های حاصله از مولدین تیمارهای A_5 ، A_{10} و A_{15} کوچکتر بوده و اختلاف معنی داری به لحاظ وزن با این

تیمارها نشان داد ($P \leq 0/05$) (جدول ۴).

بیشترین ($870/90 \pm 11716/22$ عدد) میزان هماوری کل در تیمار A_{15} و کمترین ($793/25 \pm 8448/45$ عدد) آن در تیمار شاهد مشاهده شد ولی آزمون آماری اختلاف معنی داری را بین تیمارهای مختلف برای میزان هماوری کل نشان نداد ($P \leq 0/05$) (جدول ۴).

پس از عملیات تکثیر و محاسبه میزان کل تخم استحصال شده از مولدین هر تیمار، بیشترین ($743/35 \pm 10296/92$ عدد) هماوری کاری را تیمار A_{15} و کمترین ($7329/14 \pm 706/56$ عدد) آن- را تیمار شاهد نشان داد ($P \geq 0/05$) (جدول ۵)؛ در ضمن بیشترین ($11/83 \pm 171/42$ عدد به گرم) هماوری نسبی در تیمار A_{15} و کمترین ($10/64 \pm 135/16$ عدد به گرم) آن در تیمار شاهد مشاهده گردید. این نتایج نشان داد که علی‌رغم بالاتر بودن مقدار هماوری نسبی در تیمار A_{15} نسبت به تیمارهای دیگر و شاهد، اختلاف معنی داری بین میزان هماوری نسبی در تیمارهای مختلف دیده نشده است ($P \geq 0/05$) (جدول ۴).

جدول ۴- میانگین زیست‌سنجه‌های ریخت‌سنجی و تولید مثلی

شاخص	جیره	A _{۵۰}	A _{۱۰۰}	A _{۱۵۰}	شاهد
وزن (گرم)	۶۳/۵۰±۳/۶۶ ^a	۶۲/۷۱±۳/۵۱ ^a	۶۸/۷۹±۲/۶۷ ^a	۶۳/۳±۱۳/۱۵ ^a	
طول (سانتی‌متر)	۱۱/۳۲±۰/۲۵ ^a	۱۱/۲۲±۰/۲۴ ^a	۱۱/۵۹±۰/۱۸ ^a	۱۱/۳۰±۰/۰۷ ^a	
شاخص شکل بدن (درصد)	۴/۳۵±۰/۰۷ ^a	۴/۳۹±۰/۰۴ ^a	۴/۴۱±۰/۰۹ ^a	۴/۳۸±۰/۰۲ ^a	
هماوری کل	۹۶۶۸/۶۶±۱۰۳۵/۶۶ ^a	۹۳۲۵/۳۹±۱۰۵۱/۷۵ ^a	۱۱۷۱۶/۲۲±۸۷۰/۹۰ ^a	۸۴۴۸/۴۵±۷۹۳/۲۵ ^a	
هماوری کاری	۸۴۴۰/۷۰±۸۷۲/۰۵ ^a	۸۱۹۱/۱۳±۸۹۶/۵۷ ^a	۱۰۲۹۶/۹۲±۷۴۳/۳۵ ^a	۷۳۲۹/۱۴±۷۰۶/۵۶ ^a	
هماوری نسبی	۱۵۰/۷۸±۱۲/۰۱ ^a	۱۴۸/۶۸±۱۵/۵۲ ^a	۱۷۱/۴۲±۱۱/۸۳ ^a	۱۳۲/۱۶±۱۰/۶۴ ^a	
تعداد تخمک در گرم	۹۸۷/۶۸±۵۵/۴۸ ^{ab}	۹۶۶/۵۳±۶۲/۶۹ ^b	۹۳۷/۴۸±۳۰/۶۶ ^b	۱۱۱۱/۸۷±۵۴/۹۶ ^a	

وجود حداقل یک حرف مشترک بین تیمارهای یک سطر، نشانه عدم اختلاف معنی‌دار بین تیمارهای آزمایشی در سطح $\alpha=0/05$ است

لقاح و انکوباسیون

نتایج حاصله از مراحل تکثیر مولدین نشان داده است که در بسیاری از زیست‌سنجه‌های تکثیر اختلاف معنی‌داری بین تیمارهای مختلف وجود دارد که در زیر به شرح آن‌ها پرداخته خواهد شد:

میانگین زمان رسیدگی نهایی مولدین پس از تزریق دردمای ۲۰ درجه سانتی‌گراد $419/20 \pm 3/31$ درجه-ساعت بود. زمان رسیدگی نهایی در بین تیمارها، اختلاف معنی‌داری رانشان داد ($P \leq 0/05$). دیرترین زمان رسیدگی جنسی ($439/30 \pm 6/38$ درجه-ساعت) در تیمار A_{۱۵۰} و سریعترین آن ($383/88 \pm 7/17$ درجه-ساعت) در تیمار شاهد مشاهده شد (جدول ۵). آزمون آماری اختلاف معنی‌داری را بین تیمارهای مختلف برای مدت زمان رسیدگی جنسی نهایی نشان داد و در این بین زمان رسیدگی نهایی تیمار شاهد با سایر تیمارها اختلاف معنی‌دار بوده و نسبت به آن‌ها پایین‌تر بود (جدول ۵).

نتایج اولیه پس از تکثیر مولدین نشان داد که میانگین تعداد درگرم تخم‌های مولدین تیمارهای مختلف (دو ساعت پس از لقاح) اختلاف معنی‌داری با

یکدیگر داشتند ($P \leq 0/05$). بیشترین تعداد تخم در گرم، ($6/39 \pm 488/76$) در تیمار A_{۵۰} و کمترین آن ($2/00 \pm 453/40$) متعلق به تیمار A_{۱۰۰} بود (جدول ۵). این نتایج نشان داد، میانگین وزن انفرادی تخم‌های تیمارهای A_{۵۰} و شاهد به نسبت تیمارهای دیگر کمتر بود (جدول ۵).

نتایج درصد لقاح تخم‌های مولدین تیمارهای مختلف نشان داد که اختلاف معنی‌داری به لحاظ درصد لقاح بین تیمارها وجود دارد ($P \leq 0/05$) (جدول ۵). این نتایج نشان داد بیشترین درصد لقاح ($96/94 \pm 0/49$) در تیمار A_{۱۰۰} و کمترین آن ($87/70 \pm 1/13$) در تیمار شاهد مشاهده شده است. نتایج آزمون‌های آماری، اختلاف معنی‌داری را بین تیمار شاهد با تیمارهای دیگر به لحاظ درصد لقاح نشان داد ($P \leq 0/05$).

در زمان تکثیر، میانگین قطر تخم (میلی‌متر) مولدین در تیمارهای مختلف اختلاف معنی‌داری را نشان دادند ($P \leq 0/05$). این نتایج بیانگر آن بود که قطر تخم در مولدین شاهد ($1/21 \pm 0/02$ میلی‌متر) نسبت به قطر تخم

تیمار A_{۱۵} نسبت به تیمارهای دیگر بود. تخم مولدین این تیمار از زمان لقاح تا شروع مرحله گاسترولاسیون افزایش وزنی معادل $1/44 \pm 15/56$ درصد داشت (جدول ۵).

مقایسه درصد بازماندگی تخم‌ها در مرحله انکوباسیون نشان داد که در مرحله شروع گاسترولاسیون، درصد بازماندگی تخم‌های مولدین، اختلاف معنی‌داری با یکدیگر داشته‌اند ($P \leq 0/05$) (جدول ۵). این نتایج نشان داده، بیشترین ($0/37 \pm$ ۸۷/۶۸ درصد) درصد بازماندگی تخم‌ها؛ در شروع مرحله گاسترولاسیون، در تیمار A_{۱۵} و کمترین ($1/60 \pm 57/51$ درصد) آن در تیمار شاهد بوده است.

در پایان مرحله انکوباسیون، پس از محاسبه تعداد لارو حاصله از هر انکوباتور، بالاترین ($1/17 \pm 45/56$ درصد) درصد تفریح تخم در تیمار A_{۱۵} و پایین‌ترین ($1/23 \pm 25/51$ درصد) آن در تیمار شاهد مشاهده شد (جدول ۵).

در پایان مرحله انکوباسیون و پس از محاسبه تعداد لارو حاصله از هر انکوباسیون، نسبت لارو حاصله از هر مولد به وزن مولد تکثیر شده، بدست آمده و نتایج نشان دهنده وجود اختلاف معنی‌دار بین میانگین نسبت لارو حاصله به وزن بدن مولدین (گرم) در تیمارهای مختلف بود ($P \geq 0/05$). این نتایج نشان داد، میانگین لارو به وزن مولدین در تیمار A_{۱۵} نسبت به تیمارهای دیگر بالاتر بوده ($P \leq 0/05$).

مولدین در تیمارهای دیگر اختلاف معنی‌داری دارد ($P \leq 0/05$) (جدول ۵).

میانگین نسبت تعداد تخم‌های لقاح یافته به وزن مولدین در تیمارهای مختلف دارای اختلاف معنی‌داری بود ($P \leq 0/05$). بیشترین ($25/78 \pm 78/61$) نسبت تعداد تخم لقاح یافته به وزن مولدین (گرم) در تیمار A_۵ و کمترین ($15/70 \pm 45/56$) نسبت در تیمار شاهد مشاهده گردید (جدول ۵).

در مرحله انکوباسیون، متوسط تعداد در گرم تخم‌ها از $3/32 \pm 466/50$ عدد در شروع زمان لقاح به $3/32 \pm 417/82$ عدد رسید و در مجموع تخم‌ها به میزان ($0/46 \pm 10/39$ درصد) افزایش وزن پیدا کردند (جدول ۵). نتایج نشان دهنده اختلاف معنی‌داری بین تعداد در گرم تخم مولدین در زمان گاسترولاسیون در بین تیمارهای مختلف بود ($P \leq 0/05$). بیشترین ($7/26 \pm 455/32$) تعداد در گرم تخم در تیمار شاهد و کمترین ($7/98 \pm 390/47$) تعداد در گرم تخم در تیمار A_{۱۵} مشاهده گردید. نتایج نشان داد که میانگین وزن انفرادی تخم‌های مولدین تیمارهای مختلف در زمان شروع مرحله گاسترولاسیون با یکدیگر اختلاف معنی‌داری داشتند ($P \leq 0/05$) (جدول ۵). درفاصله بین لقاح تا مرحله گاسترولاسیون تخم‌ها افزایش وزن نسبی پیدا کردند. نتایج حاصله از اختلاف وزن انفرادی تخم‌ها در زمان لقاح و شروع مرحله گاسترولاسیون نشان دهنده افزایش معنی‌دار وزن تخم مولدین

جدول ۵- میانگین نرماتیه‌های مرحله تکثیر و انکوباسیون مولدین در تیمارهای مختلف (n=12)

شاخص	جیره	A ₅	A ₁₀	A ₁₅	شاهد
زمان رسیدگی نهایی (درجه ساعت)	۴۰۸/۵۷ ± ۴/۰ ^b	۴۲۴/۹۳ ± ۸/۱۷ ^{ab}	۴۳۹/۶۳ ± ۶/۳۸ ^a	۳۸۳/۸۸ ± ۷/۱۷ ^c	
تعداد در گرم تخم (زمان لقاح)	۴۸۸/۷۶ ± ۶/۳۹ ^a	۴۵۳/۴۰ ± ۲/۰۹ ^b	۴۶۳/۲۹ ± ۱۰/۶۷ ^b	۴۸۷/۹۴ ± ۴/۶۹ ^a	
وزن تخم بعد از لقاح (میلی گرم)	۲/۰۵ ± ۰/۰۳ ^c	۲/۲۱ ± ۰/۰۱ ^{ab}	۲/۱۷ ± ۰/۰۴ ^{ab}	۲/۰۵ ± ۰/۰۲ ^c	
درصد لقاح (درصد)	۹۶/۶۳ ± ۰/۲۷ ^b	۹۶/۹۴ ± ۰/۴۹ ^a	۹۶/۵۲ ± ۰/۳۱ ^a	۸۷/۷۰ ± ۰/۱۳ ^c	
قطر تخم (میلی متر)	۱/۲۸ ± ۰/۰۲ ^a	۱/۳۱ ± ۰/۰۱ ^a	۱/۲۸ ± ۰/۰۲ ^a	۱/۲۱ ± ۰/۰۲ ^b	
نسبت تعداد تخم لقاح یافته به وزن بدن (گرم)	۷۸/۶۱ ± ۷/۴۴ ^a	۶۹/۵۱ ± ۸/۰۶ ^a	۷۷/۹۹ ± ۶/۰۵ ^a	۴۵/۵۶ ± ۴/۵۳ ^b	
تعداد در گرم تخم (گاسترولاسیون)	۴۴۰/۱۳ ± ۵/۲۷ ^a	۴۱۰/۵۷ ± ۵/۴۲ ^{bc}	۳۹۰/۴۷ ± ۷/۹۹ ^c	۴۵۵/۳۲ ± ۷/۲۶ ^a	
وزن تخم در گاسترولاسیون (میلی گرم)	۲/۲۸ ± ۰/۰۳ ^d	۲/۴۴ ± ۰/۰۳ ^{bc}	۲/۵۷ ± ۰/۰۵ ^a	۲/۲۰ ± ۰/۰۳ ^d	
درصد بازماندگی در گاسترولاسیون (درصد)	۶۹/۳۰ ± ۰/۹۸ ^{cd}	۷۰/۴۳ ± ۱/۸۵ ^c	۸۷/۷۰ ± ۰/۳۷ ^a	۵۷/۱ ± ۱/۶۰ ^e	
درصد افزایش وزن تخم (درصد)	۹/۸۷ ± ۱/۰۲ ^b	۹/۴۳ ± ۱/۲۳ ^{bc}	۱۵/۵۶ ± ۱/۴۴ ^a	۶/۷۳ ± ۰/۸۴ ^c	
درصد تفریح (درصد)	۳۰/۸۵ ± ۱/۴۶ ^c	۳۱/۹۴ ± ۱/۴۸ ^c	۴۵/۵۶ ± ۱/۱۷ ^a	۲۵/۵۲ ± ۱/۲۳ ^d	
نسبت تعداد لارو تولید شده به وزن بدن (گرم)	۲۷/۱۰ ± ۳/۰۹ ^b	۲۳/۹۵ ± ۲/۴۸ ^b	۴۳/۰۰ ± ۴/۲۱ ^a	۱۲/۵۱ ± ۱/۴۰ ^d	

وجود حداقل یک حرف مشترک بین تیمارهای یک سطر، نشانه عدم اختلاف معنی دار بین تیمارهای آزمایشی در سطح $\alpha=0/05$ است

مرحله پرورش لارو

نتایج نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌داری بین وزن لاروهای (میلی گرم) حامل کیسه زرده در تیمارهای مختلف بود ($P \leq 0/05$). بیشترین وزن لارو حامل کیسه زرده ($2/48 \pm 0/02$ میلی گرم) در تیمار A₁₅ و کمترین وزن لارو ($1/50 \pm 0/01$ میلی گرم) در تیمار A₅ مشاهده شد (جدول ۶).

میانگین وزن لاروها پس از جذب کیسه زرده، نسبت به مرحله قبل از جذب، کاهش یافته و این مقادیر در تیمارهای مختلف با یکدیگر اختلاف معنی‌داری را نشان دادند ($P \leq 0/05$). بیشترین وزن لاروپس از جذب ($2/20 \pm 0/00$ میلی گرم) در تیمار A₁₅ و کمترین آن ($1/47 \pm 0/00$ میلی گرم) در تیمار A₅ مشاهده شد (جدول ۶).

با محاسبه میانگین ضریب چاقی لاروها، نتایج نشان دادند که در قبل و بعد از جذب کیسه زرده اختلاف معنی‌داری بین ضریب چاقی لاروها در تیمارهای مختلف وجود دارد ($P \leq 0/05$) (جدول ۶). تا پایان مرحله جذب کیسه زرده کمترین میزان درصد بازماندگی ($78/94 \pm 5/19$ درصد) در تیمار شاهد مشاهده شد، اما نتایج اختلاف معنی‌داری را بین تیمارهای مختلف نشان نداد ($P \geq 0/05$) (جدول ۶)؛ این در حالی است که میانگین درصد بازماندگی لاروها از پایان مرحله جذب کیسه زرده تا پایان مرحله لاروی، در تیمارهای مختلف، اختلاف معنی‌داری با یکدیگر داشتند ($P \leq 0/05$) (جدول ۶). در این مرحله بیشترین درصد بازماندگی ($95/52 \pm 1/31$ درصد) در تیمار A₁₅ و کمترین ($28/36 \pm 4/52$ درصد) در تیمار شاهد مشاهده گردید.

جدول ۶- میانگین وزن و ضریب چاقی ($n=10$) و بازماندگی لاروها در مراحل پایان جذب کیسه زرده و پایان مرحله لاروی ($n=3$)

شاخص	جیره	A _{۵۰}	A _{۱۰۰}	A _{۱۵۰}	شاهد
وزن قبل از جذب (میلی گرم)	۱/۵۰ ± ۰/۰۱ ^d	۱/۶۸ ± ۰/۰۱ ^c	۲/۴۸ ± ۰/۰۲ ^a	۱/۵۹ ± ۰/۰۲ ^d	
وزن پس از جذب (میلی گرم)	۱/۴۷ ± ۰/۰۰ ^e	۱/۵۱ ± ۰/۰۱ ^e	۲/۲۰ ± ۰/۰۰ ^a	۱/۵۸ ± ۰/۰۱ ^d	
ضریب چاقی پایان جذب	۱/۱۰ ± ۰/۰۹ ^d	۱/۷۸ ± ۰/۰۱ ^{bc}	۲/۱۶ ± ۰/۱۱ ^a	۱/۸۲ ± ۰/۱۶ ^{bc}	
ضریب چاقی پایان لاروی	۰/۷۰ ± ۰/۰۲ ^c	۰/۸۴ ± ۰/۰۴ ^b	۰/۹۸ ± ۰/۰۴ ^a	۰/۷۹ ± ۰/۰۳ ^c	
بازماندگی در پایان جذب (درصد)	۸۶/۹۷ ± ۶/۱۹ ^a	۸۸/۳۵ ± ۳/۷۳ ^a	۹۶/۶۷ ± ۰/۶۴ ^a	۷۸/۹۴ ± ۵/۱۹ ^a	
بازماندگی در پایان لاروی (درصد)	۳۸/۲۹ ± ۳/۰۲ ^d	۷۳/۴۶ ± ۲/۳۴ ^c	۹۶/۵۲ ± ۱/۳۱ ^a	۲۸/۳۶ ± ۴/۵۲ ^e	

وجود حداقل یک حرف مشترک بین تیمارهای یک سطر، نشانه عدم اختلاف معنی‌دار بین تیمارهای آزمایشی در سطح $\alpha=0/05$ است

خصوصیات ریختی لاروها

نتایج نشان می‌دهد که در زمان بعد از دنیا آمدن لاروها (Hatching)، اختلاف معنی‌داری در پارامترهای اندازه‌گیری شده (طول نوتوکورد، ارتفاع بدن و مساحت کیسه زرده) بین لاروها در تیمارهای مختلف مشاهده نشده است (جدول ۷).

نتایج نشان داد که در زمان قبل از جذب کیسه زرده، در هیچ یک از خصوصیات ریختی لاروها بین تیمارها اختلاف معنی‌داری مشاهده نشده است (جدول ۷).

نتایج تجزیه تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که در زمان جذب کامل کیسه زرده، اختلاف معنی‌داری بین تیمارها بوجود آمده است ($P \leq 0/05$). بیشترین طول نوتوکورد در تیمار A_{۱۵۰} و کمترین آن در تیمار شاهد مشاهده شد. مقدار طول نوتوکورد در تیمار A_{۵۰} با

تیمارهای دیگر یکسان بود. بیشترین ارتفاع بدن در تیمار A_{۱۵۰} و کمترین آن در تیمار شاهد مشاهده گردید. تیمار A_{۱۰۰} و A_{۱۵۰} اختلاف معنی‌داری را برای ارتفاع بدن نشان ندادند ولی مقدار ارتفاع بدن در تیمار A_{۵۰} کمتر از دو تیمار حاوی رنگدانه بود (جدول ۷).

نتایج نشان داد که در زمان پایان مرحله لاروی بین تیمارها اختلاف معنی‌داری مشاهده شده است. تیمار A_{۱۵۰} اختلاف معنی‌داری را نسبت به سایر تیمارها در فاکتورهای طول نوتوکورد نشان داده است و بیشترین میزان را شامل می‌شود. کمترین مقدار مربوط به تیمار A_{۵۰} بوده که با شاهد اختلاف معنی‌داری نداشته است. مقدار ارتفاع بدن نیز در لاروهای حاوی مقادیر بالاتر آستازانتین مشاهده گردید (جدول ۷).

جدول ۷- میانگین خصوصیات ریختی لاروها در تیمارها در مراحل مختلف

شاهد	A _{۱۵۰}	A _{۱۰۰}	A _{۵۰}		
۴/۲۱±۰/۱۲ ^a	۴/۳۵±۰/۰۷ ^a	۴/۲۴±۰/۰۷ ^a	۴/۱۷±۰/۱۲ ^a	نوتوکورد	مرحله بعد از هچ
۱/۱۲±۰/۰۴ ^a	۱/۱۵±۰/۰۳ ^a	۱/۱۶±۰/۰۲ ^a	۱/۳۱±۰/۰۵ ^a	ارتفاع بدن	
۱/۴۲±۰/۰۹ ^a	۱/۴۵±۰/۰۴ ^a	۱/۴۸±۰/۰۵ ^a	۱/۶۵±۰/۰۱۲ ^a	مساحت کیسه زرده	
۵/۷۰±۰/۱۰ ^a	۵/۵۶±۰/۰۶ ^a	۵/۵۰±۰/۰۶ ^a	۵/۵۰±۰/۰۶ ^a	نوتوکورد	مرحله قبل از جذب
۰/۹۸±۰/۰۲ ^a	۰/۹۸±۰/۰۲ ^a	۱/۰۲±۰/۰۲ ^a	۱/۰۰±۰/۰۲ ^a	ارتفاع بدن	
۰/۱۷±۰/۰۱ ^a	۰/۲۰±۰/۰۱ ^a	۰/۱۸±۰/۰۱ ^a	۰/۱۸±۰/۰۱ ^a	مساحت کیسه زرده	
۵/۶۳±۰/۰۶ ^b	۶/۰۹±۰/۰۸ ^a	۵/۷۷±۰/۰۹ ^{ab}	۵/۹۵±۰/۰۴ ^{ab}	نوتوکورد	مرحله بعد از جذب
۰/۸۹±۰/۰۲ ^c	۱/۰۴±۰/۰۱ ^a	۱/۰۲±۰/۰۲ ^{ab}	۰/۹۴±۰/۰۵ ^b	ارتفاع بدن	
۷/۲۵±۰/۱۶ ^c	۹/۸۹±۰/۱۴ ^a	۹/۱۲±۰/۱۸ ^b	۶/۹۱±۰/۰۸ ^c	نوتوکورد	پایان مرحله لاروی
۱/۲۱±۰/۰۷ ^b	۱/۶۵±۰/۰۶ ^a	۲/۰۴±۰/۰۷ ^b	۱/۱۷±۰/۰۲ ^b	ارتفاع بدن	

وجود حداقل یک حرف مشترک بین تیمارهای یک سطر، نشانه عدم اختلاف معنی دار بین تیمارهای آزمایشی در سطح $\alpha=0/05$ است.

بحث

مختلف کارتنوئیدی از جمله آستازانتین، کانتازانتین و بتاکاروتن توانسته‌اند باعث بهبود کیفیت تخم خرچنگ آب شیرین^۱ (*Cherax quadricarinatus*) (Harpaz et al., 1998) مولدین تن زردباله^۲ (*Seriola quinquerod*) (Verakunpiriy et al., 1997) تخم‌های توتیای دریای (*Lytechinus variegatus*) (George et al., 2001) و تخم شیرماهی^۳ (*Pseudo caranx dentex*) (Vassallo- Agius et al., 2001) شوند. در بعضی از گونه‌های دریایی، مثل میگوی موندون^۴ (Pangantihon et al., 1998) صدف آبالون^۴ (*Haliotis discus*) (Tsushima and Matsuno, 1998). کارتنوئیدها باعث بهبود رشد و بازماندگی لاروها شده‌اند. در سالیان گذشته، برای آستازانتین حتی نقش هورمونی تأثیرگذار بر لقاح نیز قائل شده‌اند (Hartman et al., 1947)

بیش از ۵۰ سال است که محققان بسیاری در خصوص ارتباط بین مقادیر کارتنوئید تخم ماهیان و کیفیت تخم تحقیق نموده و نتایج مختلفی بدست آورده‌اند.

در این زمینه بیشتر تحقیقات انجام شده در خصوص آزاد ماهیان بوده است (Torrissen, and Christiansen, 1995). گزارش‌های آرایه شده در این خصوص درباره آزاد ماهیان متناقض بوده به طوری که بعضی از نویسندگان ارتباط مؤثری را بین میزان کارتنوئید تخم آزاد ماهیان و کیفیت تخم، بدست آورده‌اند (Harris, 1984). از طرف دیگر عده‌ای این ارتباط را بی معنی دانسته و تأثیر این مواد در کیفیت تخم و رسیدگی جنسی را موثر ندانستند (Torrissen, and Christiansen, 1995). وجود این اختلافات می‌تواند ناشی از نوع روش کار، نوع گونه، سن مولدین، اختلاف در مقدار و نوع کارتنوئید و تفاوت در معیارهای مورد استفاده برای اندازه‌گیری کیفیت تخم باشد. رژیم‌های حاوی منابع

¹- Cray fish

²- Yellow tail

³- Striped jack

⁴- Abalone

(2003) در گونه استریپت جک (*Pseudocaranx dentex*) و (Varghese et al., 2009) در گونه دلفک ماهی (*Amphiprion sebae*) مغایرت داشت. شاید یکی از علل اصلی این مغایرت آن باشد که ماهی مورد مطالعه در این تحقیق تخمک‌های داخل تخمدان خود را بصورت دسته‌ای آماده تخم‌ریزی می‌کند (Bathch Spawner) و همزمان با تخم‌های رسیده در بدن تخم‌های نارس نیز در آن دیده می‌شود (West 1990). نتایج این تحقیق نشان داد که متوسط تعداد در گرم تخمک‌های بیمار شاهد نسبت به تیمارهای حاوی کارتنوئید بالاتر بوده و اختلاف معنی‌داری با دیگر تیمارها داشت. به عبارت دیگر متوسط وزن انفرادی تخمک‌های بیمار شاهد نسبت به تیمارهای دیگر کوچکتر بود. علاوه بر این در بین تیمارهای حاوی کارتنوئید، تیمارهایی که از غلظت کارتنوئید بیشتری برخوردار بودند؛ نسبت به تیمارهای با غلظت پایین‌تر دارای تخمک‌های بزرگتری بودند. این مسأله در مطالعات انجام شده توسط شوبرت و همکاران (۲۰۰۶) در ماهی قزل‌آلای رنگین کمان نیز مورد تأیید قرار گرفت. البته (Usen, 1984) در گونه مرغابی آمریکایی (*Fulica americana*) نتیجه گرفت که کارتنوئیدهای موجود در رژیم غذایی بر روی اندازه تخم آن تأثیری نداشته است. بسیاری از محققان در نتایج تحقیقاتی خود بیان داشته‌اند که بالاتر بودن سطوح کارتنوئید در جیره مولدین، باعث افزایش تولید لیوپروتئین‌های ترکیبی در تخمدان می‌شود که این مواد در افزایش ذخیره انرژی مواد زرده نقش مهمی دارند (Harison et al., 1997; Quintio et al., 1967, Cheese man et al., 1990). چنین نتایجی در خصوص سایر جانوران مثل سختپوستان (میگویی موندون) توتیا دریایی (*lytechinus variegate*) و

در تحقیقات دیگری گزارش شده است که جیره های حاوی کارتنوئید می‌تواند باعث افزایش درصد لقاح، رسیدگی جنسی و افزایش درصد بازماندگی تخم‌ها پس از لقاح، در ماهیان شوند (Huang et al., 2008 and Hubbs et al., 1985). از طرف دیگر محققان دیگری مثل Quantz (1980)، Tveranger (1986)، Torrissen, and Christiansen (1995) هیچ ارتباط و همبستگی موثری بین رژیم‌های غذایی حاوی کارتنوئید با درصد مرگ و میر و تفریح تخم‌ها و درصد بازماندگی آلوین‌های ماهی آزاد پیدا نکردند. در طی مراحل نمونه‌برداری میانگین وزن و طول ماهیان اختلاف معنی‌داری را با یکدیگر نشان نداد. همچنین میانگین شاخص شکل بدن مولدین در تیمارهای مختلف، نیز اختلاف معنی‌داری را با یکدیگر نداشتند. این نتیجه در مطالعات انجام شده توسط Yanar and Tekeliglu (1997) نیز تأیید شده است. آنها به این نتیجه رسیدند که کارتنوئیدهای موجود در جیره تأثیری در رشد ماهی طلایی نداشته‌اند. در تحقیقات گذشته، نشان داده شد که رژیم‌های حاوی کانتاگزانتین باعث بهبود هماوری ماهی قزل‌آلا شده است (Harris, 1984). این نتیجه بوسیله (Huang et al., 2008) در گونه میگوی موندون نیز به اثبات رسیده است. در این تحقیق، اگرچه میانگین میزان هماوری کل، کاری و نسبی مولدین در تیمار A150 بیشتر از دیگر تیمارها و بخصوص بیمار شاهد بوده است ($P \geq 0.05$) ولی اختلاف معنی‌داری بین میزان هماوری‌های مورد مطالعه در تیمارهای مختلف دیده نشد ($P \geq 0.05$). این نتیجه با نتایج بدست آمده بوسیله (Watanabe et al., 2001) و Vassallo-Agius et al.

¹ - Alevins

گونه آزاد اقیانوس اطلس ارتباط معنی‌داری وجود دارد. تغییرات اندازه تخم می‌تواند در مراحل رشد و نمو جنینی و بازماندگی لاروها تاثیر مستقیمی داشته باشد. در این زمینه نتایج بدست آمده در خصوص قطر تخم‌ها پس از لقاح نیز نشان دهنده کوچکتر بودن قطر تخم‌های مولدین تیمار شاهد نسبت به دیگر تیمارها بوده است ($P \leq 0/05$).

شواهد زیادی مبنی بر اثر جیره‌های حاوی کارتنوئید بر میزان درصد لقاح در مولدین ماهی و دیگر آبزیان موجود است (Harris, 1984) در تحقیق حاضر میانگین درصد لقاح در تخم‌های حاوی کارتنوئید نسبت به تیمار شاهد بالاتر بود. این نتیجه با نتایج بدست آمده قبلی، مبنی بر افزایش درصد لقاح در تخم‌های مولدین ماهی قزل‌آلایی که حاوی کارتنوئیدهای بیشتری بودند، مطابقت دارد (Ahmadi, 2006). محققان دیگری نیز مثل Tsushima و Matsuno در سال ۱۹۹۸ این مساله را در گونه قزل‌آلا مورد تایید قرار دادند. بعضی از محققان درصد بالاتر لقاح تخم‌های حاوی منابع کارتنوئیدی را به علت جاذب بودن این دسته از تخم‌ها در مقابله با اسپرماتوزئید می‌دانند و معتقدند که تخم‌ها رنگی‌تر زودتر مورد جذب اسپرم قرار گرفته و این امر می‌تواند درصد لقاح را در این گونه تخم‌ها بالاتر ببرد (Hartman, 1997). البته Vassallo-Agius و همکاران در سال ۲۰۰۱ چنین نظری را در گونه ماهی استریپت جک (*Pseudocaranx dentex*) ندارند. ولی Kariono و Haijima در سال ۲۰۰۴ تاکید کرده‌اند که جیره‌های حاوی کارتنوئید در افزایش درصد لقاح ماهی گوپی موثر است. محققان دیگری مثل Christiansen and Tveranger (1995)، Quantz, g(1980)،

پرستوی انبار^۱ (*Hirund rustica*) نیز به اثبات رسیده است (George et al., 2001; Salze et al, 2005; Huang et al., 2008).

در تحقیق حاضر، در زمان تکثیر مصنوعی مولدین، پس از عملیات تزریق هورمون جنسی، میانگین زمان رسیدگی نهایی مولدین تیمار شاهد، نسبت به تیمارهای دیگر سریع‌تر اتفاق افتاد؛ بعبارت دیگر زمان رسیدگی نهایی و آزاد شدن تخمک‌ها از دیواره تخمدان در تیمار شاهد نسبت به دیگر تیمار سریع‌تر بود. به نظر می‌رسد که پایین‌تر بودن شاخص گنادی تیمار شاهد نسبت به تیمارهای دیگر، باعث تاثیرگذاری بیشتر هورمون تزریقی و رهاسازی سریع‌تر تخمک‌ها از جداره تخمدان در این تیمار باشد.

میانگین تعداد درگرم تخم مولدین تیمار شاهد و تیمار A_۵ نسبت به تیمارهای دیگر بیشتر بوده است. به عبارت دیگر میانگین وزن انفرادی تخم‌ها در این تیمارها کوچکتر از تیمارهای دیگر بود. وزن کمتر تخم‌های این مولدین پس از لقاح، می‌تواند ناشی از ذخیره کمتر منابع غذایی در این تخم‌ها باشد (Heinimaa and Heinimaa, 2004). این امر می‌تواند در میزان درصد لقاح و درصد بازماندگی پایین‌تر تخم‌های این مولدین نیز تاثیرگذار باشد (Heinimaa and Heinimaa, 2004). کوچک‌تر بودن وزن انفرادی تخم‌های تیمار شاهد و A_۵ با وزن تخمک‌های مولدین این تیمارها در قبل از لقاح، ارتباط دارد. لازم به ذکر است که، تخمک‌های مولدین این تیمارها در قبل از لقاح از تیمارهای دیگر کوچکتر بوده‌اند. Beacham and Murray در سال ۱۹۸۵ و Ojanguren و همکاران در سال ۱۹۹۶ گزارش داده‌اند که بین اندازه تخم و میزان زرده تجمع یافته در تخم

¹ - Barn swallow

نسبت تعداد تخم به وزن مولدین شده است (Huang *et al.*, 2008).

در مرحله انکوباسیون تخم‌ها، درفاصله بین زمان لقاح تا شروع گاسترولاسیون متوسط وزن تخم‌ها افزایش یافت. این افزایش وزن همراه با افزایش حجم تخم‌ها در اثر آنگیری‌های پس از لقاح و تقسیمات سلولی بوده است. در مرحله گاسترولاسیون نیز مانند زمان لقاح تخم‌های مولدین تیمار A₁₅ از میانگین وزن بالاتری برخوردار بودند و تیمار شاهد و A₅ نسبت به تیمارهای دیگر دارای تخم‌های کوچکتری بوده و افزایش وزن کمتری را نسبت به سایر تیمارها تولید نمودند ($P \leq 0/05$). درصد بالاتر افزایش وزن تخم‌ها در تیمار A₁₅ می‌تواند نشان‌دهنده بالاتر بودن حجم آب جذب شده و یا افزایش تراکم سلولی در جنین‌های شکل گرفته در تخم‌های این تیمارها باشد.

بسیاری از محققان ارتباط معنی‌داری بین مقدار کارتنوئید تخم و درصد بازماندگی تخم‌ها در طی مراحل انکوباسیون را اثبات کرده‌اند (Harris, 1984; Palace *et al.*, 1998; Ahmadi *et al.*, 2006 and Tyndale *et al.*, 2008) در تحقیق حاضر تخم‌هایی که حاوی مقادیر بیشتری از آستازانتین بوده‌اند، از درصد بازماندگی بالاتری تا مرحله گاسترولاسیون برخوردار بودند. به عبارت دیگر تیمار A₁₅ نسبت به تیمار شاهد و تیمارهای دیگر درصد بازماندگی لارو بالاتری داشت ($P \leq 0/05$). در تایید نتیجه بالا، احمدی و همکاران (۲۰۰۶) نیز با مطالعاتی که روی گونه قزل‌آلای رنگین کمان انجام دادند، نتیجه گرفتند که جیره‌های حاوی منابع بالاتر آستازانتین، درصد بازماندگی بالاتری را برای تخم‌ها تا زمان چشم زدگی ایجاد می‌کنند. ضمناً این نتیجه توسط Tyndale و همکاران

(1986) نیز اگرچه بر عملکرد موثر کارتنوئیدها، روی بهبود فرآیند تولید مثل ماهی قزل‌آلا تاکید کردند ولی معتقد بودند که جیره‌های حاوی کارتنوئید تاثیر مثبتی روی درصد لقاح تخم‌ها در مقابل تیمار شاهد ندارد. (Sawanboonchum and William, 2008) اثرات مثبت کارتنوئیدها را بر درصد لقاح تخم ماهی کاد^۱ نشان دادند.

نسبت تخم‌های لقاح یافته به وزن مولدین در تیمارهای حاوی آستازانتین نسبت به شاهد بیشتر بود ($P \leq 0/05$). با توجه به عدم اختلاف معنی‌دار بین میزان هماوری نسبی و کاری مولدین در تیمارهای مختلف، بالاتر بودن میزان نسبت تخم لقاح یافته به وزن مولدین نیز تأکیدی است بر بالاتر بودن درصد لقاح در تخم‌های حاوی آستازانتین و این نتیجه نشان می‌دهد که متوسط تعداد تخم لقاح یافته به ازاء هر گرم وزن مولدین در جیره‌های حاوی آستازانتین نسبت به تیمار شاهد بالاتر بوده است. هر سه تیمار حاوی آستازانتین نسبت به تیمار شاهد از نسبت تخم لقاح یافته به وزن بدن بالاتری برخوردار بودند ($P \leq 0/05$). ساوان‌بون‌چون و همکاران (۲۰۰۸) نیز چنین نتیجه‌ای را تایید می‌نمایند. آنها با مطالعاتی که بر روی مولدین ماهی کاد (*Gadus morhua*) انجام دادند، نتیجه گرفتند که جیره‌های حاوی آستازانتین نسبت به جیره شاهد، باعث افزایش ۳۷ درصدی تخم‌های لقاح یافته شناور نسبت به وزن مولدین شده و همچنین ۴۷ درصد نسبت تخم‌های لقاح یافته به وزن بدن را می‌افزایند. افزودن ۵۰ میلی‌گرم آستازانتین در کیلوگرم جیره میگوی موندون نیز باعث افزایش

¹- Gadus Morhua

آستازانتین در حذف رادیکالهای آزاد اکسیژنی ناشی از اکسیده شدن چربی در طی مراحل رشد و نمو جنینی باشد (Woodall et al., 1997).

در بسیاری از ماهیان ثابت شده است که تخم‌هایی که دارای درصد لقاح بالایی باشند در نهایت درصد تفریح بالاتر و درصد لاروهای که شروع به تغذیه فعال می‌کنند در آنها بالاتر است (Graw et al., 2005). ضمناً ماهیانی که تخم‌های بزرگتری نسبت به هم نوعان خود تولید کنند، لاروهای بزرگتر و قویتری خواهند داشت. این مساله توسط Bagenal (۲۰۰۶) در گونه قزل‌آلای قهوه‌ای ثابت شده است.

در این تحقیق میانگین وزن اولیه لاروها (پس از خروج از تخم) در تیمار شاهد و A_۵ کمترین مقدار را در بین تیمارها دارا بودند. با نگاهی به سائز تخم‌های مولدین در زمان لقاح می‌توان نتیجه گرفت که بین سائز تخم‌ها و اندازه لاروها ارتباط مثبتی وجود دارد. نتیجه بدست آمده در این تحقیق با نتایج بدست آمده توسط Elliot (1989) و Beacham and murray (1985) در لاروهای ماهی آزاد (*Salmo salar*) همخوانی دارد. به احتمال زیاد تخم‌های بزرگتر دارای انرژی ذخیره‌ای بیشتری هستند (Srivastava and Brown, 1991).

پس از جذب کیسه زرده و از بین رفتن محتویات آن، متوسط وزن لاروها در تمامی تیمارها کاهش یافت. مقدار نسبی این کاهش در تیمار A_{۱۵} نسبت به دیگر تیمارها بیشتر بود. علت این امر می‌تواند بزرگتر بودن اندازه کیسه زرده در تخم مولدین این تیمار باشد. در مرحله بعد از جذب کیسه زرده بعلت درصد تلفات بالاتر لاروها؛ در تیمارهای A_۵ و شاهد و کم شدن تراکم لاروها در مخازن؛ فضای رشد برای لاروها در این مخازن بیشتر شده، لذا رشد انفرادی لاروها در این

(۲۰۰۸) در گونه آزاد ماهی چینوک^۱ (*Oncorhynchus tshawytscha*) نیز مورد تایید قرار گرفت.

نتایج این تحقیق نشان داد که در پایان مرحله انکوباسیون درصد تفریح تخم‌ها در تیمارهای مختلف اختلاف معنی‌داری داشته و در این بین تیمار A_{۱۵} نسبت به دیگر تیمارها درصد بازماندگی بالاتری را نشان داد؛ این مساله نشان می‌دهد که منابع آستازانتین در طی رشد و نمو جنینی ماهی طلایی مؤثر واقع شده و باعث بهبود کیفیت تخم‌ها شده است (P≤۰/۰۵). نتایج مشابهی توسط (Tsushima and Matsuno, 1998) در شکم پای گوش دریا (*Haliotis discus*) و (Kawakami, 2008) در توتیای دریایی (*Pseudocentrotus depressus*) ثابت شده است.

از آنجائیکه کارتنوئیدهای موجود در تخم ماهیان می‌توانند باعث کاهش پراکسیده شدن چربی‌ها در طی مراحل انکوباسیون شوند (Young and Lowe, 2001). این امر می‌تواند از حساسیت ناشی از تنش‌های مختلف تخم‌ها در طی مراحل رشد و نمو جنینی کاسته و ضمن کاهش آسیب‌های ناشی از مخاطرات پراکسیدها، از مرگ و میر تخم‌ها در طی مراحل انکوباسیون جلوگیری نماید. غلظت بالاتر کارتنوئید در تخم این حساسیت را کاهش می‌دهد (Graw et al., 2005). علاوه بر آن از بالاتر بودن درصد تفریح و بازماندگی کل تخم‌ها در تیمارهای حاوی آستازانتین، نسبت به تیمار شاهد و همچنین بالاتر بودن درصد بازماندگی کل تخم‌ها در این تیمار نسبت به تیمارهای با غلظت پایین‌تر آستازانتین، می‌توان نتیجه گرفت که این اختلاف می‌تواند ناشی از عملکرد بالای کارتنوئیدها و بخصوص کارتنوئیدهای اکسیژنی مثل

^۱- Chinook

لاروهای تیمارهای دیگر از اندازه ضریب چاقی بالاتری نیز برخوردار بوده و نوع رفتار بیولوژیک آنها در داخل وان‌ها نیز (نحوه حرکت، تجمع‌های گروهی، سرعت شروع تغذیه فعال و رنگ تیره‌تر) نشان از سلامت بالاتر و فعالیت بیشتر این لاروها نسبت به گروه‌های دیگر بود.

در خاتمه می‌توان نتیجه گرفت که با توجه به عدم اختلاف معنی‌دار بین میزان هماوری کل و کاری مولدین در تیمارهای مختلف، اندازه تخمک‌های مولدین در تیمارهای حاوی آستازانتین بیشتر بزرگتر از تیمار شاهد بوده است. نتایج این تحقیق نشان داد که تیمار شاهد و تیمارهایی که از مقادیر پایین‌تر آستازانتین برخوردار بودند؛ تخمک‌ها و تخم‌های لقاح یافته کوچک‌تری داشتند. همچنین میانگین درصد لقاح در تیمارهای حاوی آستازانتین بالاتر، بیشتر از تیمار شاهد بود و این امر نشان داد که آستازانتین در غلظت‌های بالاتر در جیره می‌تواند در افزایش درصد لقاح مؤثر باشند. در پایان مرحله انکوباسیون متوسط درصد بازماندگی تخم‌ها، در تیمارهای با مقادیر بالاتر آستازانتین، بالاتر بوده و اختلاف بسیارزادی با تیمار شاهد از خود نشان دادند. نتایج این تحقیق بیانگر آن بود که میانگین نسبت تخم و لارو لقاح یافته در تیمارهای آستازانتین از تیمار شاهد بالاتر بود.

در خاتمه این تحقیق نشان داد که لاروهای حاصله از تیمار آستازانتین در بالاترین مقدار استفاده شده (۱۵۰ میلی گرم در کیلوگرم) لاروهای قوی‌تر و با ضریب چاقی بالاتری بوده و در نتیجه بازماندگی بالاتری را حاصل می‌نمایند.

تیمارها افزایش یافته و این امر باعث افزایش ضریب چاقی لاروها در تیمارهای A_{۵۰} و شاهد نسبت به مرحله قبل از جذب کیسه زرده در مقایسه با تیمارهای دیگر شد.

شواهد زیادی مبنی بر ارتباط بین کارتنوئیدهای موجود در تخم و کیفیت لاروها موجود است. George و همکاران در سال ۲۰۰۱ ثابت کردند که مقادیر بیشتر کارتنوئیدهای آستازانتین در تخم آزاد ماهیان باعث افزایش درصد بازماندگی لاروها در قبل و بعد از جذب کیسه زرده می‌شود.

Christiansen و همکاران در سال ۱۹۹۵ گزارش کرده‌اند که مکمل‌های آستازانتین باعث افزایش سلامت و عملکرد سیستم ایمنی لاروهای ماهی قزل‌آلای رنگین کمان می‌شوند.

بنظر می‌رسد چنین نتایجی با نتایج بدست آمده در این تحقیق مطابقت داشته باشد. در این تحقیق متوسط درصد بازماندگی لاروها تا پایان مرحله جذب کیسه زرده اختلاف معنی‌داری را بین تیمارهای مختلف نشان داد و مقدار درصد بازماندگی در این مرحله در تیمار شاهد و تیمار A_{۵۰} نسبت به دیگر تیمارها پایین‌تر بود. لاروهای این تیمارها، به لحاظ شکل ظاهری، نوع حرکت داخل وان و رنگ بدن نسبت به گروه‌های دیگر متفاوت بودند. همچنین در پایان مرحله جذب کیسه زرده و شروع تغذیه فعال (دو روز پس از جذب) متوسط درصد بازماندگی تیمار شاهد نسبت به تیمار A_{۱۵۰}، تفاوت آشکاری را نشان داد. این نتیجه نشان می‌دهد که لاروهای با مقادیر بالاتر کارتنوئید چه به لحاظ اندازه و چه به لحاظ درصد بازماندگی نسبت به تیمار شاهد و تیمارهای با سطوح پایین‌تر کارتنوئید ارجحیت دارند. لاروهای تیمارهای A_{۱۵۰} به نسبت

by dietary supplementation of astaxanthin to female rainbow trout *Oncorhynchus mykiss* broodstock. *Journal of Applied Ichthyology*, 286 pp.

6. Beacham, T.D., Murray, C.B., 1990. Temperatur, egg size, and development of embryos and alevins of five species of pacific salmon: a comparative analysis trans. American fishery Society, 119:927-945.
7. Birkhauser, V., 2002. Carotenoides. Norwegian University of Science and Technology (NTNU), 322pp.
8. Britton, G., 1983. The Biochemistry of Natural Pigments, Cambridge University Press, Cambridge, p. 45.
9. Bromage, N.R., 1995. Broodstock management and seed quality - general considerations. In: Bromage, N.R., Roberts, R.J. (Eds.), Broodstock Management and Egg and Larval Quality. Blackwell, London, pp. 1-24.
10. Cheeseman, D.F., Lee, W.L., Zagalsky, P.F., 1967. Carotenoproteins in invertebrates. *Biological Review*, 42, 132-160.
11. Craik, J.A.C., Harvey, S.M., 1986. Egg quality in Atlantic salmon. *ICES Reports* 1986, F:2, 9 pp.
12. Christiansen, R., Torrissen, O.J., Struksnaes, G., and Esterman, R., 1995. Astaxanthin deposition in the flesh of Atlantic salmon *Salmo salar* L., in relation to dietary astaxanthin concentration and period. *Aquaculture Nutrition*, 84-177.
13. Elliot, J.M., 1989. Mechanisms responsible for population regulation in young migratory trout (*Salmo trutta*). The critical time for survival. *Journal of Animal Ecology*, 58:987-1002.
14. Fernandez-Palacios, H., Izquierdo, M.S., Gonzalez, M., Robaina, L., Valencia, A., 1998. Combined effect of dietary α -tocopherol and n-3 HUFA on egg quality

سپاسگزاری

در خاتمه تشکر خود را از همکاری و مساعدت مرکز بازسازی ذخایر ماهیان استخوانی شهید انصاری رشت که در طول انجام تحقیق همکاری های بی دریغی را بابت اجرای مناسب و در اختیار قرار دادن حوضچه‌های پرورش با این مجموعه به انجام رساندند؛ اعلام می نمایم.

منابع

۱. حمید اوغلی، ع.، فلاحتکار، ب.، یوسفی جوردهی، ا.، صحراگرد، احد.، ۱۳۹۶. تولید و غنی سازی لارو شیرونومیدها سطوح مختلف ویتامین C و تاثیر آن بر تغذیه لاروی تاس ماهی ایرانی (*Acipenser persicus*). نشریه توسعه آبزی پروری، ۷(۴)، ۲۴-۱۳.
۲. فداکار، ا.، بهمنی، م.، یوسفی جوردهی، ا.، ۱۳۹۶. تعیین سطوح باقیمانده کاروتنوئید آستازانتین در مراحل مختلف رشد و نمو جنینی و لارو و تاثیر آن بر برخی شاخص‌های ایمنی در ماهی استرلیاد پرورش (*Acipenser ruthenus*). نشریه توسعه آبزی پروری، ۱۱(۴)، ۸۹-۷۹.
3. Ahmadi, M. R., Bazyar, A., Safi, S., Ytrestoyl, T., Bjerkgeng, B., 2006. Effects of dietary astaxanthin supplementation on reproductive characteristics of rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*). *Applied Ichthyology*, 22(5), 22-38.
4. Bagenal, T.B., 2006. Relationship between Egg Size and Fry Survival in Brown Trout *Salmo trutta* L. *Journal of Fish Biology*, 44-52
5. Bazyar, A., Ahmadi, M.R., Safi, S., Ytresta, T., Bjerkgeng, B., 2009. Growth performance, mortality and carotenoid pigmentation of fry offspring as affected

- offspring. *Physiological Zoology*, 31, 280-283.
24. Izquierdo, M., Fernández-Palacios, H., 1997. Nutritional requirements of marine fish larvae and broodstock. *Cah. Options Mediterr.* 22, 243-264.
  25. Kerfeld, C. A., Sawaya, M. R., Brahmandam, V., Cascio, D., Ho, K. K., Trevithick-Sutton, C. C., Krogmann, D. W., Yeates, T. O., 2003. The Crystal Structure of a Cyanobacterial Water-Soluble Carotenoid-Binding Protein. *Structure* 11: 55-65.
  26. Levene, Howard., 1960. Robust tests for equality of variances. In Ingram Olkin, Harold Hotelling, et alia. Stanford University Press. pp. 278-292.
  27. Mikulin, A. Y., 2003: The influence of carotenoids contained in the eggs upon the offspring quality at artificial fish breeding. *Proceedings book, Internat. Symp., Coldwater Aquaculture*, 8-13, September 2003, St Petersburg, Russia, p. 72.
  28. Milicua, J. C. G., Juarros, J. L., de las Rivas, J., Ibarrondo, J., Gomez, R., 1991. Borohydride reduction of the blue carotenoid-protein complex from *Procambarus clarkii*. *Phytochemistry*, 30, 1535.
  29. Nielsen, L. A., Johnson, D. L., 1983. *Fisheries Techniques*. American Fisheries Society, Bethesda, Maryland, 468 pp.
  30. Ojanguren, A. F., Reyes-Gavilan, F.G., Brana, F., 1996. Effects of egg size on offspring development and fitness in brown trout, *Salmo trutta L.* *Aquaculture* 147:9-20.
  31. Page, G.I., Davies, S.J., 2003. Hepatic carotenoid uptake in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) using an isolated organ perfusion model. *Aquaculture*, 225:405-419
  32. Palace, V. P., Brown, S. B., Baron, C. L., Fitzsimons, J., Woodin, B., Stegeman, J. J., Klaverkamp, J. F., 1998. An evaluation of gilthead seabream broodstock *Sparus aurata*. *Aquaculture*, 161, 475-476.
  15. George, S.B., Lawrence, J.M., Lawrence, A.L., Smiley, J., Plank, L., 2001. Carotenoids in the adult diet enhance egg and juvenile production in the sea urchin (*Lytechinus variegates*). *Aquaculture*, 199, 353-369.
  16. Graw, K.J., Adkins-Regan, E., Parker, R. S., 2005. *Naturwissenschaften*, 92, 375.
  17. Harpaz, S., Rise, M., Arad, S., Gur, N., 1998. The effect of three carotenoid sources on growth and pigmentation of juvenile freshwater crayfish *Cherax quadricarinatus*. *Aquaculture Nutrition*, 4, 201-208.
  18. Harris, L.E., 1984. Effects of a broodfish diet fortified with canthaxanthin on female fecundity and egg color. *Aquaculture*, 43, 179-183.
  19. Harrison, K.E., 1997. Broodstock nutrition and maturation diets. In: *Crustacean Nutrition*, Vol. 6. World Aquaculture Society, Baton Rouge, LA, pp. 390-408.
  20. Hartman, M., Medem, F. G., Kuhn, R., Bielig, H.-J., 1947. Untersuchungen über die Befruchtungstoffe der Regenbogenforelle. *Z. Naturforsch.* 2b, 330-349.
  21. Heinimaa, S., Heinimaa, P., 2004. Effect of the female size on egg quality and fecundity of the wild Atlantic Salmon in the sub-arctic River tando, Boreal Environment Res. 9: 55-62.
  22. Huang, J.-H., Jiang, S.-G., Lin, H.-Z., Zhou, F.-L., Ye, L., 2008. Effects of dietary highlyunsaturated fatty acids and astaxanthin on the fecundity and lipid content of pond-reared *Penaeus monodon* (Fabricius) broodstock. *Aquaculture Research*. 39, 240-251.
  23. Hubbs, C., Stavenbagen, L., 1985. Effects of maternal carotenoid deficiency on the viability of darter *Osteichthys* sp

- diets. *Journal of Applied Ichthyology*, 11, 225-230.
41. Tsushima, M., Matsuno, T., 1998. The role of b-carotene on growth and survival of juvenile Japanese abalone *Haliotis discus*. *Fish.Sci* 64, 660–661.
  42. Tveranger, B., 1986: Effect of pigment content in broodstock diet on subsequent fertilization rate, survival and growth rate of rainbow trout (*Salmo gairdneri*) offspring. *Aquaculture*, 53, 85–93.
  43. Tyndale, S. T., Letcher, R. J., Heath, J. W., Heath, D. H., 2008. Why are salmon eggs red? Egg carotenoids and early life survival of Chinook salmon (*Oncorhynchus tshawytscha*). *Evolutionary Ecology Research*, 10, 1187–1199.
  44. Usne, J., Butt, H., 2005. Carotenoids in the eggs of american Coots: Associations with size of eggs, local environment, and diate .Thesis submitted to the College of Graduate Studies and Research In Partial Fulfillment of the requirements for the Degree of Master of Science in the Department of Biology, p456-463.
  45. Verakunpiriya, V., Mushiake, K., Kawano, K., Watanabe, T., 1997. Supplemental effect of astaxanthin in broodstock diets on the quality of yellowtail eggs. *Fisheries Science*, 63, 816–823.
  46. Varghese, B., Paulraj, R., Gopakumar, G., Chakraborty, K., 2009. Dietary influence on the egg production and larval viability in True Sebae Clownfish *Amphiprion sebae* Bleeker 1853. *Asian Fisheries Science*, 22, p: 7-20.
  47. Vassallo-Agius, Imaizumi, R.H., Watanabe, T., Yamazaki, T., Satoh, S., Kiron, V., 2001. Effects of dry pellets containing astaxanthin and squid meal on the spawning performance of striped jack *Pseudocaranx dentex*. *Fisheries Science*, 67, 260.
  - of the relationships among oxidative stress, antioxidant vitamins and early mortality syndrome (EMS) of lake trout (*Salvelinus namaycush*) from Lake Ontario. *Aquatic Toxicology*, 43, 195–208.
  33. Pangantihon-Kuhlmann, M. P., Millamena, O., Chern, Y., 1998. Effect of dietary astaxanthin and vitamin A on the reproductive performance of *Penaeus monodon* broodstock. *Aquatic Living Resources*. 11, 403–409.
  34. Quantz, G., 1980: Uber den Einfluss von Carotinoidreichem Trockenfutter auf die Eibefruchtung der Regebogenforelle (*Salmo gairdneri* R.). *Archiv für Fischereiwissenschaft*, 31, 29–40.
  35. Qunitio, E. T., Hara, A., Yamauchi, K., Fuji, A., 1990. Isolation and haracterization of vitellin from the ovary of *Penaeus monodon*. *Invertebr.Reprod. Dev.*, 17: 221-227.
  36. Salze, G., Tocher, D.R., Roy, W.J., Robertson, D.A., 2005. Egg quality eterminants in cod (*Gadus morhua*. L): egg performance and lipids in eggs from farmed and wild. p32527.
  37. Sawanboonchun, J., William, J., 2008.The impact of dietary supplementation with Astaxanthin on egg quality in Atlantic cod broodstock *Gadus morhua* Institute of Aquaculture, University of Stirling, Stirling FK9 4LA, Scotland, UK.
  38. Srivastava, R.k., Brown, J.A., 1991. The Biochemical characteristics and hatching performance of cultured and wild Atlantic salmon (*Salmo salar*) eggs. *Canadian Journal of Zoology*, 69:2436-2441.
  39. Steven, D.M., 1998. Studies on animal carotenoids. I. Carotenoids of the brown trout *Salmo trutta* L. *Journal of Experimental Biology*, 25, 369-387.
  40. Torrissen, O. J., and Christiansen, R., 1995. Requirements for carotenoids in fish

- Biochimica et Biophysica Acta, 1336: 33–42.
52. Wooster, G.A., Bowser, P.R., 2000. Remediation of Cayuga Syndrome in landlocked Atlantic Salmon (*Salmo salar*) using egg and sac-fry bath treatments of thiamin-hydrochloride. *Journal of the World Aquaculture Society*, 31, 149–157.
  53. Yanar, M., Tekelioulu, N., 1999. The Effect of Natural and Synthetic Carotenoids on Pigmentation of Gold Fish (*Carassius auratus*). *Tr. J. of Veterinary and Animal Sciences*. 23 Ek Sayy 3, 501-505.
  54. Young A. J., Lowe, G. M., 2001. *Arch. Biochem. Biophys*, 385, 20.
  55. Zar, J. H., 1999. *Biostatistical Analysis*. 4th edn, Prentice Hall International Editions, New Jersey, 663 pp.
  48. West, G., 1990. Methods of assessing ovarian development in fishes a review. *Australian Journal of Marine and Freshwater Research*. 41:199-222.
  49. Wallace, R.A., Walker, S.L., Auschap, V., 1967. Crustacean lipovitellin, isolation and characterization of major high-density lipoproteine from eggs of decapods, *Biochemistry* 6.1582-1590.
  50. Watanabe, T., Ohashi, S., Itoh, A., Kitajima, C., Fujita, S., 1984. Effect of nutritional composition of diets on chemical components of red sea bream broodstock and eggs produced. *Bulletin of the Japanese Society for the Science of Fish*, 50, 503–515.
  51. Woodall, A.A., Lee, S.W., Weesie, R.J., Jackson, M.J., Britton, G., 1997. Oxidation of carotenoids by free radicals: relationship between structure and reactivity.

Archive